

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1928 kl. 3 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner
angående ändrade bestämmelser beträffande fullgjord
skatteplikt såsom villkor för rösträtt.*

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom andra kammaren väckta motioner, nämligen *dels* nr 28 och 29 av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Nilsson* i Hörby, *dels ock* nr 137 av herr *Lindman m. fl.*

I motionen II: 28 hemställes, att riksdagen måtte

1) såsom vilande antaga följande ändrade lydelse av 16 § riksdagsordningen:

»Valrätt tillkommer — — — utövas av

a) — — — — —

b) — — — — —

c) — — — — —

d) den som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren, så vitt han icke genom avkortning, nedsättning eller efterskänkande, i den ordning särskilt stadgas, för dem upphört att häfta.

Till efterrättelse — — — — inträffar»;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för nästa riksdag av förslag till bestämmelser, i enlighet med i motionen angivna riktlinjer, rörande ansökan om nedsättning eller efterskänkande av påförda utskylder till stat och kommun samt prövning av sådan ansökan.

*Motionen
II: 28.*

I motionen II: 29 hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för nästa riksdag av förslag till sådana ändringar av gällande kommunalskatteförordningar, att dels kommunal rösträtt göres beroende av erläggandet av påförda utskylder till kommunen, vilka förfallit till betalning under de tre sist förflutna kalenderåren, såvitt ej genom avskrivning, efterskänkande eller nedsättning därav häftandet upphört, dels närmare bestämmelser införas i kommunalstyrelseförordningarna angående ansökan om nedsättande eller efterskänkande av utskylder på grund av ömmande om-

*Motionen
II: 29.*

ständigheter och om prövningen därav, varvid nu stadgade kvalificerade majoritet bör bibehållas vid beslutets fattande».

*Motionen
II: 137.*

I motionen II: 137 hemställes, »att riksdagen för sin del måtte besluta

1) att giva stadgandet angående det kommunala utskyldsstrecket följande ändrade lydelse i kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet av den 21 mars 1862.

§ 8.

Rättighet att deltaga — — — — — års ålder. Sådan rättighet må dock ej utövas av den, som

- a) är omyndig förklarad,
- b) är i konkurstillstånd,
- c) är — — — — — försörjning,
- d) häftar för oguldna kommunalutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,
- e) är — — — — — straffpåföljd.

2) att motsvarande ändringar skola vidtagas,
dels i § 9 av kungl. förordningen om kommunalstyrelse i stad av den 21 mars 1862,

dels i § 7 av kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm av den 23 maj 1862,

dels ock i § 4 av kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm av den 20 november 1863.»

Beträffande motiveringen för dessa yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

*Utskottets
yttrande.*

Förslag av i huvudsak samma innebörd som de nu framförda förelågo genom särskilda motioner — delvis av samma motionärer som nu — vid 1926 års riksdag. Konstitutionsutskottet avstyrkte samtliga motionerna, vilka i enlighet därmed av kamrarna avslogos.

I sitt utlåtande (nr 20) över dessa motioner yttrade utskottet följande:

»Frågan om det s. k. utskyldsstrecket har senast förevarit vid 1921 och 1924 års riksdagar, då förslag väcktes dels om det politiska utskyldsstreckets återinförande, dels om det kommunala utskyldsstreckets skärpning. Förslagen avstyrktes av konstitutionsutskottet och avslogos av båda kamrarna.

I sitt utlåtande angående det politiska utskyldsstrecket erinrade 1921 års konstitutionsutskott, till vars yttrande 1924 års konstitutionsutskott i huvudsak hänvisade, om de motiv, som föranlett streckets avskaffande och som enligt utskottets mening alltjämt ägde full giltighet. Man vore på alla håll ense om att den oförvållade oförmågan att fullgöra skattskyldighet ej borde leda till rösträttens förlust. Att, för att utesluta de egentliga skatteskolkarna, även beröva en mängd oförvitliga medborgare deras rösträtt kunde enligt utskottets mening ur rättssynpunkt ej försvaras. Under sådana förhållanden vore frågans kärnpunkt, om möjlighet funnes att skilja på de fall då bristande vilja

och de fall, då oförvållad oförmåga varit anledning till försummelse i fråga om skattens betalning. Efter att — i anslutning till det betänkande som 1918 avgavs av särskilda sakkunniga för revision av utskylds- och fattigvårdsstrecken — hava dryftat olika möjligheter för lösningen av detta spörsmål, konstaterade utskottet, att de svårigheter, som, vilken utväg man än valde, mötte mot en uppdelning av försumliga skattebetalare efter »oförvållad oförmåga» och »bristande vilja», vore oöverkomliga. Det var enligt utskottets mening tydligt, att varje påtänkt system för en dylik uppdelning skulle innebära godtyckligheter och orättvisor, som, ehuru av mindre omfattning, principiellt vore i det närmaste lika svårartade som de olägenheter, vilka vidlådde skattestreckets överhuvud. Utskottet gjorde slutligen ett principiellt uttalande av följande innehåll: 'Genom utskyldsstreckets sammankopplades frågorna om rösträtt och ekonomisk förmåga på ett sätt, som är för en demokratisk uppfattning främmande. Streckets borttagande innebär därför enligt utskottets mening en betydelsefull vinst för vårt politiska liv, som också bland stora lager av vårt folk hälsades med en livlig tillfredsställelse. Ett återinförande av strecket skulle innebära ett avsteg från den princip om allmän rösträtt oberoende av ekonomiska kvalifikationer, som nyss genomförts, och kan enligt utskottets uppfattning ur principiell synpunkt ej försvaras.'

Vad beträffar det kommunala utskyldsstreckets erinrades därom, att gällande bestämmelser om detta utskyldsstreck tillkommit genom en kompromiss mellan de olika partierna vid 1918 års urtima riksdag. Det låge då enligt utskottets mening i sakens natur, att någon principiellt fullt tillfredsställande lösning av frågan icke gärna därigenom kunde ha uppnåtts. Men ett bifall till motionärernas yrkanden skulle väsentligen innebära en återgång till det förut rådande tillstånd, som genom den överenskomna reformen förändrades, och för en sådan återgång hade enligt utskottets mening inga hållbara skäl anförts. Genom den nya ordningen hade åtminstone en lättnad vunnits i de efterverkningar av tillfälliga ekonomiska svårigheter, som drabbat många oförvitliga medborgare i form av rösträttens förlust, och att då åter borttaga denna lättnad kunde enligt utskottets uppfattning icke anses förenligt med en sund samhällsutveckling.

De praktiska och principiella skäl, som sålunda tidigare anförts, äga enligt utskottets mening fortfarande giltighet.

Då det i de nu föreliggande motioner I:158 och 159 samt II:208 och 209 hemställas om utredning om och förslag till sådana bestämmelser, att dels det politiska utskyldsstreckets återinföres och det kommunala utskyldsstreckets skärpes, dels härvid undantagas de, 'som drabbats av oförvållad oförmåga att betala påförda utskylder', vill utskottet i anslutning till vad ovan anförts, betona, att en utredning rörande möjligheten att uppdelna försumliga skattebetalare efter 'oförvållad oförmåga' och 'bristande vilja' redan föreligger i det år 1918 avgivna betänkandet angående revision av utskylds- och fattigvårdsstrecken.

Såsom i oförmälda betänkande närmare utvecklas, kunna för en dylik uppdelning två olika vägar tänkas. Antingen skulle åt särskilda myndigheter, vare sig de, som handhava justeringen av röstlängden, eller andra, anförtros rätten att för varje fall fritt pröva förhandenvarande omständigheter och på grundval härav avgöra, huruvida bristande fullgörande av skatteplikten borde leda till rösträttens förlust eller ej. Eller ock skulle i lag givas fasta regler rörande de omständigheter, som skulle godtagas såsom giltig ursäkt och åt justeringsmyndigheterna anförtros en rent formell prövning, huruvida dessa omständigheter för varje fall vore för handen.

Att den första av de nämnda utvägarna ej lämpligen kan användas, synes

ligga i öppen dag. Att i ett ärende av så ömtålig beskaffenhet som frågan om en medborgare skall få utöva en utomordentligt viktig medborgerlig rättighet eller icke, låta avgörandet bero av en diskretionär prövning, torde under inga förhållanden kunna anses tillrådligt. Ett dylikt förfaringssätt skulle, huru kvalificerad den prövande myndigheten än vore, lätt kunna leda till godtycke och i allt fall ofta orsaka misstankar, att prövningsmyndigheten i sina avgöranden icke förefore objektivt. Härtill kommer att inrättandet av verkligt kvalificerade prövningsmyndigheter skulle stöta på synnerligen stora svårigheter.

Även den andra tänkbara utvägen torde vid en närmare undersökning visa sig ej vara framkomlig. En uppräknig i lagen av alla giltiga grunder för utebliven skattebetalning skulle vara hart när omöjlig att åstadkomma. Alla de skiftande orsaker, som kunna leda till oförvållat ekonomiskt obestånd, kunna icke exakt angivas, och full eller ens nära nog fullständig rättvisa kan därför ej åstadkommas. Härtill kommer att frågan, om vilka orsaker till obestånd, som äro oförvållade, är ägnad att väcka starka meningsskiljaktigheter. Ännu mera svårlösta äro spörsmålen om vilken styrka och omfattning en till sin art godtagen ursächtsgrund i det särskilda fallet bör äga samt huru den bevisning skall vara beskaffad, som den skattskyldige bör kunna presteras. Vilka utvägar man än komme att välja vid lösningen av dessa spörsmål, bleve — såsom de sakkunniga utförligt utveckla — kännbara praktiska olägenheter och påtagliga orättvisor för vissa befolkningsgrupper ofrånkomliga. Härtill komma de likaledes ytterligt svårlösta frågorna, huru stora de belopp, till vilka respektive förluster uppgått, skola vara för att kunna anses medföra oförmåga att betala skatt, huru bevisningen för beloppens storlek skall presteras m. m.

Utskottet vill slutligen framhålla, att, såsom i motionerna I:158 och II:208 erinras, frågan om åtgärder för åvägabringande av en rationell skatteuppbörd för närvarande är föremål för utredning. Skulle denna utredning leda till ett tillfredsställande resultat, torde här berörda spörsmål väsentligen förlora i betydelse.»

Utskottet finner icke anledning frångå sin sålunda tidigare uttalade uppfattning och får alltså med hänvisning till ovan angivna skäl hemställa,

att motionerna

a) II: 28

b) II: 29

c) II: 137

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 maj 1928.

På konstitutionsutskottets vägnar:

K. von GEIJER.

Närvarande: Herrar von Geijer, Engberg, Strömberg,* Thulin, David Bergström, G. W. Hansson, Stendahl, Reuterskiöld, Vennerström, Ljunglund,* Alkman, Sävström, Gustafson i Kasenberg, Andersson i Igelboda, Pehrsson i Göteborg, Karlsson i Vadstena,* Björkman, Svensson i Grönvik, Brännberg* och Björnberg.

*.Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar von Geijer, Stendahl, Ljunglund, Gustafson i Kasenberg, Pehrsson i Göteborg och Björkman, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen med bifall till motionen II: 137 måtte för sin del besluta

1) följande ändrade lydelse av § 8 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862:

§ 8.

Rättighet att deltaga — — — års ålder. Sådan rättighet må dock ej utövas av den, som

- a) är omyndig förklarad.
- b) är i konkurstillstånd,
- c) är — — — försörjning,
- d) häftar för oguldna kommunalutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,
- e) är — — — straffpåföljd.

2) följande ändrade lydelse av § 9 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862:

§ 9.

Rättighet att vid — — — års ålder. Sådan rättighet må dock ej utövas av den, som

- a) är omyndig förklarad.
- b) är i konkurstillstånd,
- c) är — — — försörjning,
- d) häftar för oguldna kommunalutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,
- e) är — — — straffpåföljd.

3) följande ändrade lydelse av § 7 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862:

§ 7.

Rättighet att deltaga — — — års ålder. Sådan rättighet må dock ej utövas av den, som

- a) är omyndig förklarad,
- b) är i konkurstillstånd,
- c) är — — — försörjning,
- d) häftar för oguldna kommunalutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,
- e) är — — — straffpåföljd.

4) följande ändrade lydelse av § 4 i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863:

§ 4.

Rättighet att deltaga i kyrkostämmas överläggningar och beslut tillkommer man eller kvinna, som

- a) är medlem av svenska kyrkan,
 - b) vid val av stadsfullmäktige har rösträtt,
 - c) är inom församlingen mantalsskriven samt
 - d) icke häftar för oguldna utskylder till församlingen, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren.
- Den, som — — — kyrkostämma undantagen.
Den, som — — — församlings kyrkostämma.

B. att riksdagen i anledning av motionen II:28 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om och därefter för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar av riksdagsordningens föreskrifter, att *dels* fullgjord skattebetalningsplikt göres till villkor för politisk rösträtt och valbarhet, *dels* därvid undantagas de, som drabbats av oförvållad oförmåga att betala påförda utskylder.

C. att riksdagen vid bifall till vad sålunda hemställts måtte finna motionen II:29 härigenom besvarad;

2) av herrar *Reuterskiöld* och *Svensson* i Grönvik, vilka yrkat bifall till motionerna II:28 och II:29.